

Inventering av strandmiljöer vid Österfärnebo och Hedesunda på jakt efter sandstrandsjägare

Cicindela maritima 2007

Länsstyrelsen
Gävleborg

Inventering av strandmiljöer vid Österfärnebo och Hedesunda på jakt efter strandsandjägare, *Cicindela maritima* år 2007

BAGGBOLAGET - David Isaksson

Internet: www.baggbolaget.se, www.x.lst.se
Omslagsbild: Strandsandjägare *in kopula*, från Luleå skärgård.
Alla bilder i rapporten är tagna av författaren.
Kartmaterialet är copyright Lantmäteriet 2006.
Ur GSD –terrängkartan ärende 106-2004/188 Z

Version 2008-02-17

Innehåll

SAMMANFATTNING	3
INLEDNING	4
METODIK	5
RESULTAT	6
Österfärnebo	6
Campingen vid Edsviken	6
Badplats vid baptistgården.....	6
Ista.....	6
Hamreheden.....	7
Hedesunda	7
Sandsnäsbadet.....	7
Kornäset.....	8
DISKUSSION	8

Sammanfattning

Strandmiljöer längs Dalälven, från Österfärnebo till Hedesunda, inventerades den 070726 med syfte att kartlägga lämpliga habitat och eventuella förekomster av strandsandjägare (*Cicindela maritima* Dejean, 1822). Inventeringen genomfördes av Baggbolaget på uppdrag av Länsstyrelsen i Gävleborgs län och är en del i arbetet med det åtgärdsprogram som fastställts av Naturvårdsverket för arten. I programmet pekas området vid Nedre Dalälven ut som ett förslag för en eventuell framtida utplantering (translokation) av individer. De lokaler som inventerades bedömdes därför också med avseende på lämplighet för detta.

Inga strandsandjägare har kunnat påvisas vid någon av de inventerade lokalerna. Trots att flera platser bedöms vara intressanta som habitat för arten är de alldeles för små för att ensamma kunna upprätthålla en stabil population. Dessutom ligger de antagligen för långt ifrån någon lokal där arten finns i tillräckligt antal för att kunna fungera i en metapopulation. Om arten visar sig ha en population i närheten, vid exempelvis Marma skjutfält i Uppsala län skulle tidvis flera av de här undersökta lokalerna kunna hysa arten, men en utplantering direkt till dessa platser är inte att rekommendera.

David Isaksson, som utfört inventeringen, har erfarenhet av strandsandjägare sedan tidigare inventeringar i bland annat Norrbottens län.

Inledning

Sandjägare är en grupp skalbaggar (släktet *Cicindela*) som i Sverige utgörs av fyra arter. Strandsandjägaren, *Cicindela maritima* Dejean, 1822, är idag den enda av de fyra som är upptagen på den svenska rödlistan, där den är klassad som sårbar (figur 1). Den är beroende av öppna, flacka sandstränder med gles vegetation och fuktig, packad sand för äggläggning och larvutveckling, samt torrare partier i närheten där de vuxna skalbaggar kan jaga.

Länsstyrelsen i Halland har på uppdrag av Naturvårdsverket tagit fram ett nationellt åtgärdsprogram för bevarande av strandsandjägare. Programmet har upprättats av Sven-Åke Berglind vid Uppsala universitet och det beskriver behov och mål för artens fortlevnad i Sverige och här beskrivs även artens biologi utförligt. I programmet föreslås åtgärder för flera län och för Gävleborgs del innebär programmet att tänkbara lokaler ska inventeras på förekomst av arten och rekognosceras för eventuell utplantering (translokation).

Huvudmålet med detta projekt var att utforska huruvida strandsandjägare lever i miljöerna längs stränderna mellan Österfärnebo och Hedesunda. Dessutom skulle lokalernas lämplighet för en eventuell framtida utplantering bedömas. Arten är inte tidigare känd från Gävleborgs län, men eftersom ett exemplar av arten fångades sommaren 2004 vid Marma skjutfält i Uppsala län, finns en förhoppning om en population någonstans i närheten. Just vid Marma skjutfält finns inget vattendrag och därför saknas stränder som annars verkar vara en förutsättning för

arten. Trots en riktad inventering år 2007 finns heller inga indikationer om att Marma faktiskt skulle hysa en population. Frågan är var närmsta population befinner sig. Då arten nyligen återupptäckts i Dalarnas län vid Österdalälven i Mora är det inte otänkbart att den även lever närmare Dalälvens utlopp. Vid en inventering av strandmiljöerna i Uppsala län vid Älvkarleby och Skutskär, strax norr om Marma år 2006 kunde dock inga observationer av arten göras och endast små ytor av lämpligt habitat hittades. Årets inventering har istället inriktat sig på platser i närheten av Hedesunda, som ligger tre mil sydväst om Marma skjutfält. Där finns flera stränder som är mycket intressanta att undersöka.

Figur 1. En strandsandjägare från norrbottnen.
Foto: David Isaksson

Metodik

Inventeringen utfördes inom Hedesunda och Österfärnebos församlingar den 26 juli år 2007 och syftade till att spåra upp eventuella förekomster av strandsandjägaren (figur 2). Två landtungor som sträcker sig ut i älven besöktes och från vägarna som löper i landtungornas längdriktning gjordes en första bedömning av stränderna på ömse sidor. De stränder som var öppna och hade någorlunda förutsättningar för att hysa strandsandjägare inven-

terades därefter noggrant. Det brukar vara lättast att hitta de larvgångar som görs i den lite fuktigare sanden, men även de hålor som de vuxna djuren gör liksom frispringande individer eftersöktes.

Vädret var varmt och soligt, alltså optimalt för observation av både larvgångar och vuxna individer under hela inventeringsperioden och hade därför ingen negativ inverkan på resultatet.

Figur 2. De inventerade lokalernas placering längs Dalälven.

Resultat

Längs de båda landtungorna hittades några intressanta lokaler som inventerades närmare, men de flesta platserna saknade helt förutsättningar för arten och kunde avfärdas redan från vägen. Oftast avfärdades platser på grund av att de var överväxta med tät vegetation, något som helt hindrar artens reproduktion. På landtungornas västra sidor är stränderna utsatta av vind, eller strömmar för att kunna erbjuda

Österfärnebo

Campingen vid Edsviken

RT 90: 6685665/1555515

Större delen av stränderna är tätt beväxta med bladvass. Det finns dock en stenig strand med några bryggor och en stenpir alldeles vid själva campingen. Fläckvis har den sandiga inslag och någorlunda gynnsamt habitat. Totalt ca 30 * 5 m lämplig strand, men inga larvgångar eller andra spår av strandsandjägare kunde observeras.

Badplats vid baptistgården

RT 90: 6685125/1555365

Figur 3. Fläck badstrand vid baptistgården sedd från söder.

Detta är en strand med mycket lovande strukturer. Den är mycket långsträckt, vilket ger en utdragen fuktgradient. Materialet består av fin sand bland grövre partiklar och där vegetation finns är denna lagom gles. Badlivet, som skulle kunna vara det största problemet är framförallt koncentrerat till den långa badbryggan

lämpligt habitat. Där har det fina materialet spolats bort från de öppna stränderna och kvar finns bara steniga miljöer.

Alla de inventerade lokalerna är närmare beskrivna nedan med bedömningar av deras status. Areal av passande habitat anges i strandlängd * bredd. Inga strandsandjägare eller spår kunde hittas vid någon av de besökta platserna.

(figur 3) Totalt ca 100*20 m lämplig strand, men det syntes inga spår av strandsandjägare.

Ista

RT 90: 6681575/1554451

En fin miljö som borde passa för arten. Ca 100*10 m strand med fint material och flack lutning (figur 4). Vid inventeringstillfället var stranden något fuktig, vilket säkert varierar med tiden och vegetationen var lagom gles. Stranden används av badgäster och en brygga finns på plats. Badlivet verkar även här vara koncentrerat till själva bryggan så att resten av stranden får vara ifred.

Ett litet stycke norrut, direkt söder om Ista gård finns en till strand, som dock har för brant lutning och materialet består dessutom till stor del av grövre material. Denna strand används dessutom i mycket större utsträckning av människor.

Figur 4. Stranden vid Ista sedd från söder. I bakgrunden skymtar Ista gård med ytterligare en liten sandstrand.

Hamreheden

RT 90: från 6680705/1554375 till 6680035/1554610

Figur 5. Strand öster om Hamreheden. Överst den norra delen, nedan den södra delen. Båda bilderna tagna vid RT 90: 6680511/ 1554424

Från Hamreheden och 500 m söderut finns, på den östra sidan, ett intressant strandparti (figur 5). Den norra delen av detta är mycket flack och dessutom gles och luckigt vassbevuxen, vilket skulle passa strandsandjägare bra.

Hedesunda

Sandsnäsbadet

RT 90: 6692954/1567118

Sandsnäset är en ganska välanvänd campingplats. Sandtypen är bra, men det utsatta läget på Öns västra sida gör att stränderna är för branta (figur 7). De saknar också annan vegetation än glesa tallar, vilket gett erosionen fritt spelrum. Den påskyndas också av alla badgäster som flitigt använder stranden. Ingen del av området duger som habitat för arten i dagsläget.

Stränderna söderut är ganska steniga, men stråk av finare material finns där arten skulle kunna trivas. Fläckvis dominerar dessa partier. Denna strandtyp, med ungefär samma förhållanden, sträcker sig söderut till den smalaste delen av ön där en vägbro finns. En kort sträcka var badvänlig och därmed sämre habitat, men totalt fanns ca 300*10 m lämplig strand. Västra sidan var mest vassbevuxen och den del som ändå var öppen (direkt norr om vägbron) alltför stenig (figur 6). Stränderna längre söderut kunde avfärdas direkt från vägen.

Figur 6. Hamreheden sedd söderifrån. Västra sidan är alltför stenig, men den östra sidan skulle kunna passa strandsandjägare.

Figur 7. Sandsnäsbadet erbjuder inget habitat.

Kornäset

RT 90: 6689711/1567911

Detta är en fin, sandig, vik med lagom kornstorlek på sanden, men med något brant lutning, vilket ger en kort fuktgradient (figur 8). Lokalen verkar nyttjas som badplats, vilket gör att större delen inte duger till habitat för arten. Dock hålls vegetationen tillbaka av människornas trampande. Ca 20*8 m uppskattas vara lämpligt habitat.

Figur 8. En liten sandstrand vid Kornäset.

Diskussion

Det gick inte att finna några spår av strandsandjägare vid någon av de här inventerade lokalerna. På flera platser bedömdes miljön ändå vara av lämplig karaktär för att arten skulle kunna finnas där. De går heller inte att skylla på väderförhållandena vid inventeringstillfället, eftersom det gav goda förutsättningar att även spåra individualsvaga populationer. Eftersom inga belägg av strandsandjägare finns kända från dessa lokaler är resultatet av inventeringen på inget sätt någon besvikelse, men då arten nyligen visat sig i närområdet, utan att vi vet var den har någon population, föreslås fortsatta inventeringar. Miljön som strandsandjägaren lever i är under ständig förändring och nya, passande, områden skapas kontinuerligt samtidigt som populationer överger lokaler som växer igen eller på annat sätt blir olämpliga som habitat. Att vi i dagsläget inte känner till någon population i närheten av Marma är egentligen inte så konstigt.

Angående det förslag till utplantering (translokation) av arten till Nedre Dalälvsområdet som ges i åtgärdsprogrammet så bedöms det som överflödigt. Arten har inte dokumenterats från länet och ytorna med någorlunda habitat bedöms för små för att kunna hålla en population på egen hand. Förslaget grundar sig på ett fynd av en enda individ som gjorts i närområdet, men då vi inte säkert vet om det finns någon naturlig population i närheten anses det viktigare att i första hand försöka hitta denna.

Länsstyrelsens rapporter 2008

2008:1 En brandhistorisk analys av Rossenområdet i västra Hälsingland

2008:2 Artkartering av fladdermöss i Gävleborgs län 2007

2008:3 Inventering av strandmiljöer vid Österfärnebo och Hedesunda på jakt efter strandsandjägare, *Cicindela maritima*, år 2007

Rapportnr: 2008:3

ISSN: 0284-5954

Åtgärdsprogram för hotade arter

Länsstyrelsen
Gävleborg

Besöksadress: Borgmästarplan, 801 70 Gävle **Telefon:** 026-17 10 00

Webbadress: www.x.lst.se